

УДК: 351:33

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2\(22\)-230-240](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2(22)-230-240)

Шойко Василь Анатолійович,
кандидат історичних наук, доцент, заступник начальника інституту — головний інженер Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, вул. Рибальська, 18, 01011, Україна, тел.: (044) 280-18-01, e-mail.: pom_mtz@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8670-8779>

Шойко Василий Анатольевич,
кандидат исторических наук, доцент, заместитель начальника института — главный инженер Украинского научно-исследовательского института гражданской защиты, г. Киев, ул. Рыбальская, 18

01011, Украина, тел.: (044) 280-18-01, e-mail.: pom_mtz@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8670-8779>

Shoyko Vasyl Anatoliyovych,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Deputy Head of the Institute — Chief Engineer of the Ukrainian Research Institute of Civil Protection, Kyiv, Str. Rybalska, 18, 01011, Ukraine, tel. : (044) 280-18-01, e-mail: pom_mtz@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8670-8779>

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Анотація. Визначено, що державне управління у сфері цивільного захисту можна назвати окремим видом діяльності з організації процесів забезпечення захисту та безпеки населення, оптимального функціонування та сталого розвитку системи державного управління національною безпекою, яка проводиться публічними і приватними суб'єктами. Визначено, що до суб'єктів управління у сфері цивільного захисту належать державні органи влади, які реалізують розробку та виконання державної політики у сфері цивільного захисту; об'єкт управління — акумулює різні аспекти сфери цивільного захисту як системи забезпечення захисту та безпеки життєдіяльності суспільства (в широкому сенсі представляє собою управлінську діяльність); процеси управління — відповідають за забезпечення суспільних

відносин та організують прямий і зворотний зв'язки між суб'єктами та об'єктами управління.

Проаналізувавши доктринальні та нормативні джерела, в яких наводиться визначення терміна “надзвичайна ситуація”, відмічена відсутність уніфікованого підходу до цього питання, що також можна спостерігати під час дослідження питання класифікації надзвичайних ситуацій.

Систематизовано сім критеріїв, відповідно до яких конкретну подію можна віднести до надзвичайної ситуації:

- організаційно-управлінський;
- соціально-політичний;
- соціально-психологічний;
- соціально-екологічний;
- економічний;
- мультиплікаційний;
- часовий.

Кожен із зазначених критеріїв відповідає певним якісним характеристикам. Будь-яку неочікувану екстремальну подію варто відносити до надзвичайної ситуації лише у випадку її відповідності усім семи критеріям. Визначені критерії надзвичайної ситуації, у своїй сукупності, дають можливість кваліфікувати процеси, явища та події як надзвичайну ситуацію, водночас відокремлюючи їх від інших кризових явищ.

Ключові слова: державне управління у сфері цивільного захисту, безпека життєдіяльності суспільства, надзвичайна ситуація, процеси забезпечення захисту населення.

ХАРАКТЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СОДЕРЖАНИЯ ПОНЯТИЯ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ

Аннотация. Определено, что государственное управление в сфере гражданской защиты можно назвать отдельным видом деятельности по организации процессов обеспечения защиты и безопасности населения, оптимального функционирования и устойчивого развития системы государственного управления национальной безопасностью, которая проводится публичными и частными субъектами. Определено, что к *субъектам управления в сфере гражданской защиты* относятся государственные органы власти, которые реализуют разработку и выполнение государственной политики в сфере гражданской защиты; *объект управления* — аккумулирует различные аспекты сферы гражданской защиты в качестве системы обеспечения защиты и безопасности жизнедеятельности общества (в широком смысле, представляет собой управленческую деятельность); *процессы управления* — отвечают за обеспечение общественных отношений и организуют прямую и обратную связи между субъектами и объектами управления.

Проанализировав доктринальные и нормативные источники, в которых приводится определение термина “чрезвычайная ситуация”, замечено

отсутствие унифицированного подхода к этому вопросу, что также можно наблюдать во время исследования вопроса классификации чрезвычайных ситуаций.

Систематизированы семь критериев, по которым конкретное событие можно отнести к чрезвычайной ситуации:

- организационно-управленческий;
- социально-политический;
- социально-психологический;
- социально-экологический;
- экономический;
- мультипликационный;
- временной.

Каждый из указанных критериев соответствует определенным качественным характеристикам. Любое неожиданное экстремальное событие следует относить к чрезвычайной ситуации только в случае ее соответствия всем семи критериям. Определены критерии чрезвычайной ситуации, которые, в своей совокупности, дают возможность квалифицировать процессы, явления и события как чрезвычайную ситуацию, одновременно отделяя их от других кризисных явлений.

Ключевые слова: государственное управление в сфере гражданской защиты, безопасность жизнедеятельности общества, чрезвычайная ситуация, процессы обеспечения защиты населения.

CHARACTERISTIC FEATURES OF THE CONTENT OF THE CONCEPT OF PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE FIELD OF CIVIL PROTECTION

Abstract. It is determined that the public administration in the field of civil protection can be called a separate type of activity in the organization of processes to ensure the protection and security of the population, the optimal functioning and sustainable development of the system of public administration of national security, which is conducted by public and private entities. It is determined that before *civil protection of entities* belong to state authorities that implement the development and implementation of public policy in the field of civil protection; *object control* accumulates various aspects of the field of civil protection as a system of ensuring the protection and safety of life of society (in a broad sense it is a management activity); *management processes* are responsible for ensuring public relations and organize direct and feedback relations between subjects and objects of management.

Analysing the doctrinal and regulatory sources that define the notion '*emergency*', the lack of a unified approach to this issue is noted, which can also be observed in the study of the classification of emergencies.

There are seven criteria, according to which a specific event can be attributed to an emergency:

- Organizational and managerial;

- Socio-political;
- Socio-psychological;
- Social and environmental;
- Economic;
- Animated; and
- Hourly.

Each of these criteria meets certain qualitative characteristics. Any unexpected extreme event should be considered as an emergency only if it meets all seven criteria. The defined criteria of an emergency, in their totality, make it possible to qualify processes, phenomena and events as an emergency, while separating them from other crisis phenomena.

Keywords: public administration in the field of civil protection, the safety of life of society, emergency situation, processes of ensuring the protection of the population.

Постановка проблеми. Механізми державного управління у сфері цивільного захисту мають деякі характерні особливості внаслідок багатьох варіантів розвитку надзвичайних ситуацій. Кожна із надзвичайних ситуацій є по-своєму унікальною, має специфічні причини виникнення, сценарії розвитку подій, особливості впливу на суспільство, довкілля, свої масштаби та наслідки [1, с. 69]. Тому, вважаю за потрібне проаналізувати наукові дослідження стосовно визначення змісту поняття механізмів державного управління у сфері цивільного захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей механізмів державного управління у сфері цивільного захисту, в різних аспектах, досліджували такі науковці, як: О. Г. Барило [4], А. В. Басов [9], Ю. Б. Заїка [11], О. О. Золотько [8], Т. М. Кришталь [2], К. М. Пасинчук [2], С. П. Потеряйко [1], В. В. Федорчак [10] та ін. Разом із тим зазначені питання, з урахуванням ак-

туальності проблематики, потребують тривалого та ґрунтовного наукового дослідження, задля підвищення ефективності діяльності державних інститутів та їх нормативно-правового регулювання сфери цивільного захисту.

Формулювання цілей статті. Мета статті — виявлення характерних особливостей механізмів державного управління у сфері цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання механізмів реалізації державної політики України у сфері цивільного захисту О. Труш розглядає у вузькому і широкому сенсах. У вузькому сенсі, реалізація державної політики здійснюється завдяки комплексному механізму державного управління, до складу якого входять окремі механізми: економічний, організаційний, правовий тощо. Такий підхід дає змогу реалізувати визначений напрям політики держави у кожній окремій сфері суспільної діяльності.

У широкому сенсі — державна політика реалізується за допомогою державного механізму, який складається із групи механізмів державного управління, місцевого самоврядування, а, також, механізмів функціонування приватного та громадського секторів [2, с. 162]. Отже, у даному контексті, резюмую, що державне управління у сфері цивільного захисту можна назвати окремим видом діяльності з організації процесів забезпечення захисту та безпеки населення, оптимального функціонування та сталого розвитку системи державного управління національною безпекою, яка проводиться публічними і приватними суб'єктами.

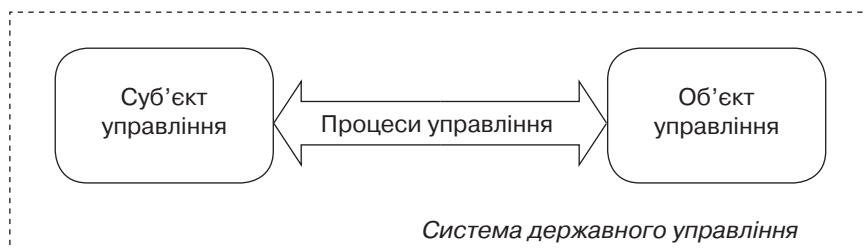
Погоджуюся з Т. Кришталь у тому, що механізм державного управління у сфері цивільного захисту — це механізм комплексний. Він містить у собі набір елементів, які взаємодіють між собою та до складу яких належать державні органи влади, які, з метою оперативного виявлення, своєчасного запобігання та усунення загроз стійкому розвитку держави та суспільству, і, згідно з національними інтересами, здійснюють розробку й реалізацію контролюючих, координуючих, регулюючих та нормативних державно-управ-

лінських впливів, у рамках чинного законодавства України, та із залученням, існуючого у розпорядженні держави, потенціалу.

Дослідивши думку С. Андреева, відзначу, що він, також, детально розглядав організаційно-правовий механізм державного управління у сфері цивільного захисту і визначив його як систему організаційно-правових інструментів, важелів та засобів, за допомогою яких реалізується механізм державного управління у сфері цивільного захисту. У структурі розглянутого механізму автор виділив нормативно-правову та організаційну складові [3, с. 60]. Загалом погоджуюся з думкою автора, але додаю, що, на мою думку, додатково, варто виділити структурну та функціональну складові механізму державного управління у сфері цивільного захисту.

Л. Жукова у системі державного управління у сфері цивільного захисту виділяє наступні елементи [3]: суб'єкт управління, об'єкт управління та процеси управління (рисунок).

Додаю, що до *суб'єктів управління* належать державні органи влади, які реалізують розробку та виконання державної політики у сфері цивільного захисту; *об'єкт управління* — акумулює різні аспекти сфери

Елементи системи державного управління у сфері цивільного захисту

цивільного захисту в якості системи забезпечення захисту та безпеки життєдіяльності суспільства (в широкому сенсі представляє собою управлінську діяльність); *процеси управління* — відповідають за забезпечення суспільних відносин та організують прямий та зворотній зв'язки між суб'єктами та об'єктами управління.

Отже, частково погоджуюся з позицією Л. Жукової. На мою думку, система державного управління у сфері цивільного захисту також включає управлінську діяльність, яка забезпечує прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами та об'єктами управління.

А. Семенченко досліджує специфіку функціонування механізмів державного управління у сфері національної безпеки. Науковець пропонує процедуру моделювання комплексного механізму стратегічного антикризового державного управління у сфері національної безпеки, розробленого з метою підвищення рівня ефективності державного управління у сфері національної безпеки в кризових надзвичайних ситуаціях та який містить у собі сукупність процедур і визначає послідовність їх застосування.

Варто звернути увагу на складові комплексного механізму, реалізація яких передбачає виконання ряду процесів, а саме [3, с. 60]:

- формування бази даних паспортів загроз та кризових ситуацій;
- своєчасна актуалізація бази даних;
- створення бази даних шаблонних антикризових та “раціональних” механізмів стратегічного державного

управління у сфері національної безпеки;

- внесення результатів стратегічного аналізу до бази;
- документування подій;
- висвітлення подій у засобах масової інформації;
- забезпечення експертної консультації Кабінету Міністрів України;
- застосування такого інструменту, як “гаряча лінія” Президента України;
- побудова міждержавних відносин;
- введення механізму міжпарламентської взаємодії та механізмів, сформованих на базі застосування асиметричних загроз тощо

Мені імпонує позиція Л. Приходченко [4, с. 68], який вважає, що у складі механізму державного управління обов'язково має міститися інформаційна складова. Проте, зазначу, що одним із компонентів механізму державного управління у сфері цивільного захисту є інформаційно-аналітичний механізм, який відповідає за функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення цивільного захисту.

П. Гаман визначає механізм державного управління у сфері цивільного захисту як особливий вид державного управління, який “торкається” політичної, культурної, економічної, соціальної сфер суспільного життя. На суб'єктів реалізації даного механізму покладаються специфічні повноваження, функції та відповідальність. Передусім, основною ідеєю управлінських впливів є прогнозування, своєчасне виявлення, ефективне запобігання та ліквідація

реальних і потенційних загроз. До таких державних заходів мають застосовуватися відповідні, спеціально сформовані, для особливих ситуацій, засоби та сили, які, водночас, стосуються інтересів держави та суспільства. Створення такого механізму є першочерговим управлінським завданням і його вирішення покладається на відповідну систему органів влади.

Кінцевий результат управлінського впливу — це забезпечення умов, за яких відбувається стійкий розвиток суспільства, а національні інтереси реалізуються в усіх сферах суспільного життя. Тому, механізму державного управління у сфері цивільного захисту властиві особливості міжгалузевого та функціонального компонентів державного управління. Це має вагомий вплив на способи, методи, функції та форми державного управління у цій сфері [5].

Підводячи підсумок, можна вивести авторське визначення механізму державного управління у сфері цивільного захисту. Отже, механізм державного управління у сфері цивільного захисту — це компонент системи державного управління, який, у своєму складі, містить інструменти, способи, важелі, засоби завдяки яким суб'єкт управління, який має вираження в органах державного управління у сфері цивільного захисту, виконує прямий вплив на об'єкт управління — систему цивільного захисту, використовуючи при цьому такі методи управління, які слугують для реалізації політики держави у сфері цивільного захисту.

В контексті проведення дослідження, вважаю доцільним розгля-

нути характеристики поняття надзвичайної ситуації.

Проаналізувавши доктринальні та нормативні джерела, в яких наводиться визначення терміну “надзвичайна ситуація”, відмічу відсутність уніфікованого підходу до цього питання, що, також, можна спостерігати під час дослідження питання класифікації надзвичайних ситуацій.

В. Акімов, Ю. Корнійчук та Г. Федулов, сходяться у думці стосовно того, що, на даний час, у сфері цивільного захисту існує багато визначень, які недостатньо точно і коректно розкривають зміст та спрямованість дій органів державної влади всіх рівнів, установ та підприємств будь-якої форми власності, громадських організацій при розв'язанні поставлених завдань [6, с. 111].

Науковці, також, звертають увагу на те, що, до цього часу, все ще не існує єдиного і точного визначення такого базового поняття у досліджуваній сфері, як “надзвичайна ситуація” [6].

Згідно пункту 24 ч. 1 ст. 2 Кодексу цивільного захисту України [7], надзвичайна ситуація — це така обстановка на обмеженій території, або водному об'єкті, для якої характерне погіршення умов життєдіяльності населення та, яка була спричинена небезпечною подією: стихійним лихом, пожежею, аварією, катастрофою, епідемією, епізоотією, епіфітотією, або цільовим застосуванням засобів ураження тощо, яка сприяла, або, потенційно, може сприяти, виникненню загрози здоров'ю населення, призвести до великої кількості потерпілих і загиблих, або заподіяти значних матеріальних збитків, а,

також, унеможливити проживання населення на ураженій території, або об'єкті, подальше господарювання на ній.

Варто відзначити досягнення Б. Порфир'єва [6], який став першим серед вітчизняних науковців, хто не лише надав власне визначення терміна “надзвичайна ситуація”, а й якомога більш повно описав параметри і ознаки, завдяки яким можна отримати якісний опис надзвичайної ситуації, або, беручи їх за основу, можна охарактеризувати ситуацію як надзвичайну.

Як зазначає Б. Порфир'єв, надзвичайна ситуація — це зовнішня неочікувана обстановка, що виникла раптово, має характер невизначеності, гостру конфліктність, чим ускладнює процес прийняття рішень, спричиняє стресовий стан у населення від заподіяння йому суттєвої економічної, соціальної, екологічної шкоди та, іноді, призводить до чисельних людських жертв.

Наслідком надзвичайної ситуації може стати необхідність залучення значних матеріальних, людських і часових витрат для проведення рятувальних робіт, усунення різноманітних негативних наслідків від пожеж, руйнувань тощо [8, с. 173]. Проте, надане вище визначення надзвичайної ситуації було сформовано ще за часів існування Радянського Союзу. Хоча воно досить розгорнуте, однак, на сучасному етапі розвитку економіки, промисловості, суспільства, воно не може, повною мірою, відобразити всієї складності можливих надзвичайних ситуацій [9, с. 95].

Досліджуючи ознаки надзвичайної ситуації, автор зазначає, що їх

невід'ємною рисою є комплексність. Тобто, мова йде про те, що лише завдяки наявності сукупності всіх ознак, одночасно, є змога кваліфікувати ситуацію як надзвичайну, а за відсутності хоча б однієї з них — цього вже не можна зробити [6].

Водночас Б. Порфир'єв звертає увагу на те, що наявність усього набору якостей, які визначають критерії надзвичайної ситуації, не є обов'язковою умовою для кваліфікації ситуації як критичної. В залежності від конкретної обстановки, деякі з критеріїв можуть бути відсутні.

Систематизуємо сім критеріїв, відповідно до яких конкретну подію можна віднести до надзвичайної ситуації:

- організаційно-управлінський;
- соціально-політичний;
- соціально-психологічний;
- соціально-екологічний;
- економічний;
- мультиплікаційний;
- часовий.

Кожен із зазначених критеріїв відповідає певним якісним характеристикам. Будь-яку неочікувану екстремальну подію варто відносити до надзвичайної ситуації лише у випадку її відповідності усім семи критеріям [6, с. 115]. На мою думку, визначені критерії надзвичайної ситуації, у своїй сукупності, дають можливість кваліфікувати процеси, явища та події як надзвичайну ситуацію, водночас, відокремлюючи їх від інших кризових явищ.

На мій погляд, найбільший інтерес становить підхід до наукового визначення поняття надзвичайної ситуації дослідниці Н. Клименко [6, с. 115].

Авторка вважає, що надзвичайною ситуацією можна назвати порушення нормальних умов діяльності, або життя, людей, на певному об'єкті, або території, яке було викликане стихійним лихом, катастрофою, аварією, застосуванням засобів ураження, диверсійним, або терористичним актами, будь-якими діями антиконституційного характеру, або іншими факторами, що спричинили, або, потенційно, можуть спричинити загибель людей, завдати шкоду їх здоров'ю, викликати загибель рослин і тварин, призвести до значних матеріальних збитків та можуть завдати шкоду навколишньому середовищу і відбуваються у мирний час, або під час дії особливого періоду (наприклад, під час проведення бойових дій). Остання умова пов'язана з тим, що надзвичайні ситуації можуть виникнути не лише у повсякденних умовах [6].

Мені імпонує думка Н. Клименко, також, у тому, що надзвичайні ситуації можуть бути класифіковані за багатьма ознаками:

- тяжкістю наслідків;
- характером прояву;
- швидкістю розвитку;
- причинами виникнення;
- масштабами впливу та наслідків;
- темпами формування;
- швидкістю поширення;
- рівнями безпеки тощо.

Це, частково, пояснює те, що науковці використовують різні підходи до класифікації надзвичайних ситуацій.

І. Шпильовий говорить про те, що надзвичайна ситуація, у загальному сенсі, — це будь-які зміни комбінації обставин та умов життєдіяльності

суспільства, які можуть призвести до матеріальних втрат, руйнування довкілля та людських жертв [6, с. 115]. Вважаю, що дане визначення є неповним, і бажаю його доповнити. На мою думку, надзвичайна ситуація — це обстановка на конкретному об'єкті, або окремій території, яка склалася внаслідок небезпечного природного, техногенного, або соціального, явищ, наслідком яких стали, або можуть стати, людські жертви, загроза навколишньому середовищу, або здоров'ю людей, суттєві матеріальні втрати та погіршення нормальних умов діяльності та життя людей на об'єкті, або території.

Також, поділяю позицію А. Дацюка, В. Лапіної, Н. Малишевої в тому, що надзвичайна ситуація представляє собою порушення звичних умов життєдіяльності населення на окремій території, які можуть бути спричинені стихійним лихом, катастрофою, аварією, пожежею, епідемією, або застосуванням будь-яких засобів масового ураження. Результатом такої діяльності може стати погіршення стану довкілля, понесення великих матеріальних збитків, загибель людей [10, с. 66].

Зважаючи на вищезгадане, А. Дацюк надає уточнення, що надзвичайна ситуація, також, може бути спричинена впливом вторинних факторів, які мають місце у воєнний період та період терористичних дій [10]. В. Садковий та С. Домбровська класифікацію [10] надзвичайних ситуацій здійснюють наступним чином:

1. По-перше, в залежності від способу походження, вони розрізняють воєнні, природні й техногенні надзвичайні ситуації.

2. По-друге — від характеру нанесених збитків — такі, що завдають шкоди соціальним, матеріальним ресурсам та техніці.

3. По-третє, зважаючи від рівень вияву, вони виокремлюють об'єктові, місцеві, регіональні та державні.

Незважаючи на вид, надзвичайні ситуації мають таку властивість, як швидкість зміни, тому, важливо прогнозувати момент виникнення і варіанти розвитку подій. Звідси, слідує складність реалізації управлінських функцій, через що зростає кількість управлінських ризиків. З цим справедливо погоджуються А. Білоусов, Б. Порфір'єв, О. Труш та інші науковці [10].

Проте, не можемо, повною мірою, розділити думку А. Альгіна, І. Барігіна, Л. Сморгунова у тому, що визначальними для надзвичайної ситуації є лише зовнішній вплив та неочікувані обставини. Автори додають, що згадані обставини мають характеризуватися суперечливістю, невизначеністю, спричиненням суттєвих економічних, екологічних та соціальних збитків [10]. У певній кількості випадків виникнення надзвичайних ситуацій є досить очікуваним явищем.

Надзвичайна ситуація, безпосередньо, визначає собою ризик, або небезпеку для життя і здоров'я людини, що, в свою чергу, не може не передбачати прийняття швидких рішень з послаблення впливу, або ліквідації, джерела небезпеки. При такому розумінні, термін “надзвичайна ситуація” виступає похідним від категорій “небезпека” і “ризик” [11, с. 157].

Висновок. На сучасному етапі, розв'язання проблеми цивільного захисту територій і населення від над-

звичайних ситуацій природного і техногенного характерів можна назвати однією з найважливіших функцій демократичної держави. Відзначено, що деякі прогалини, що стосуються питань визначення функцій держави, які забезпечуються взаємодією механізмів державного управління, і, особливо, у сфері цивільного захисту, досі є актуальними. Дослідження функцій держави, які надаються у наукових статтях, у своїй більшості, схожі, проте мають незначні розбіжності у визначеннях.

Також, обґрунтовано, що ефективність реформ державного управління у сфері цивільного захисту, підвищення ефективності діяльності державних інститутів та правового регулювання, має пряму залежність від застосування уніфікованої науково обґрунтованої термінології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Потеряйко С. П.* Особливості функціонування механізмів державного управління у сфері цивільного захисту в сучасних умовах // Вісник Нац. академії держ. управління при Президентові України. Серія: Держ. управління. 2018. № 1. С. 68–74. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_12
2. *Кришталь Т. М., Пасинчук К. М.* Питання державного регулювання діяльності у сфері цивільного захисту // Право і суспільство. Черкаський ін-т пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. Нац. ун-т цивільного захисту України. Вип. № 6. Ч. 2. № 2/2014. С 159–164.
3. *Потеряйко С. П.* Дослідження стану категорійно-понятійного апарату

- механізмів державного управління у сфері цивільного захисту // Актуальні проблеми державного управління № 2(52) / 2017. С. 59–65.
4. *Барило О. Г.* Аналіз визначень поняття “механізми державного управління” та його уточнення для сфери цивільного захисту // Інвестиції: практика та досвід № 1/2018. С. 63–69.
  5. Видання Надзвичайна ситуація / П. Гаман. Категорія: цивільний захист // Управління єдиною системою цивільного захисту на державному рівні // <https://ns-plus.com.ua/2019/06/10/upravlinnyayedyynoyu-systemoyu-tsyvilnogozahystu-na-derzhavnomu-rivni/>
  6. *Андреев С. О.* Інституціональні засади розвитку державних систем цивільного захисту. Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління. Дис. ... д-ра наук з держ. упр. Київ, 2017. С. 552.
  7. Кодекс цивільного захисту України. Документ 5403-VI або 5403-17, чинний, 02.10.2012, поточна редакція. Ред. від 01.01.2020 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
  8. *Золотько О. О.* Сутність, види надзвичайних ситуацій та місце в них епізоотичних ситуацій // Вісник Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ. 2011. № 3 (54). С. 171–176.
  9. *Басов А. В.* Поняття “надзвичайна ситуація”: нормативно-правові та наукові підходи визначення // Наук. вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2014 № 11. Т. 1. С. 93–96.
  10. *Федорчак В. В.* Механізми державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій в Україні: дис. ... д-ра наук з держ. управління. Спец. 25.00.02 – механізми державного управління. Нац. ун-т цивільного захисту України. Харків, 2018. С. 429.
  11. *Заїка Ю. Б.* Вплив надзвичайних ситуацій на соціально-економічний розвиток суспільства // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : зб. наук. студ. праць. Вип. 2. Одеса, ОНЕУ. 2016. С. 156–163.

REFERENCES

---

1. Poteriaiko S. P. (2018). Osoblyvosti funktsionuvannya mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu v suchasnykh umovakh [Features of functioning of the mechanisms of public administration in the field of civil protection in modern conditions]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Seriya : Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Series: Public Administration*, 1, 68–74. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_12 [in Ukrainian].
2. Kryshtal T. M., Pasynchuk K. M. (2014). Pytannia derzhavnoho rehu-liuvannya diialnosti u sferi tsyvilnoho zakhystu [Issues of State Regulation of Civil Protection Activities]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, 6-2(2), 159–164 [in Ukrainian].
3. Poteriaiko S. P. (2017). Doslidzhen-nia stanu katehoriino-poniatiinoho aparatu mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu [Studies of the status of the categorical-conceptual apparatus of public administration mechanisms in the field of civil protection]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Actual Problems of Public Administration*, 2(52), 59–65 [in Ukrainian].
4. Barylo O. H. (2018). Analiz vyznachen poniattia “Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia” ta yoho utochnennia dlia sfery tsyvilnoho zakhystu [Analysis of definitions of the concept of “Gov-

- ernment Mechanisms” and its refinement for the field of civil protection]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 1, 63–69 [in Ukrainian].
5. Haman P. (2019). Upravlinnia yedynoiu systemoiu tsyvilnoho zakhystu na derzhavnomu rivni [Management of a unified system of civil protection at the state level]. *ns-plus.com.ua*. Retrieved from <https://ns-plus.com.ua/2019/06/10/upravlinnya-yedynoyu-systemoyu-tsyvilnogo-zahystu-na-derzhavnomu-rivni/> [in Ukrainian].
  6. Andreiev S. O. (2017). Instytutsionalni zasady rozvytku derzhavnykh system tsyvilnoho zakhystu [institutional foundations for the development of state civil protection systems]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
  7. Kodeks Tsyvilnoho Zakhystu Ukrainy: vid 2 zhovtnia 2010 r. [Code of Civil Protection of Ukraine from October 2, 2010]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> [in Ukrainian].
  8. Zolotko O. O. (2011). Sutnist, vydy nadzvychainykh sytuatsii ta mistse v nykh epizootychnykh sytuatsii [Essence, types of emergencies and place in them epizootic situations]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs*, 3(54), 171–176 [in Ukrainian].
  9. Basov A. V. (2014). Poniattia “nadzvychaina sytuatsiia”: normatyvno-pravovi ta naukovi pidkhody vyznachennia [The concepts of “emergency situation”: legal and scientific approaches]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Jurisprudence*, 11(1), 93–96 [in Ukrainian].
  10. Fedorchak V. V. (2018). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia ryzykamy vynyknennia nadzvychainykh sytuatsii v Ukraini [Mechanisms of Public Administration of Risks of Emergencies in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
  11. Zaika Yu. B., Olvinska Yu. O. (2016). Vplyv nadzvychainykh sytuatsii na sotsialno-ekonomichni rozvytok suspilstva [The influence of emergencies on the socio-economic development of society]. *Statystyka – instrument sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Statistics – a tool for socio-economic research*, 2, 156–163 [in Ukrainian].